

Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2004. № 4. С. 157-162.

6. Комарницький В.М. Дозволи на спеціальне використання природних ресурсів: зміст і значення. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О Дідоренка*. Вип. 3. 2012. С. 194-198.

7. Кобецька Н.Р. Природоресурсні дозволи в системі документів дозвільного характеру. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право», 2016. Т. 1. Вип. 36. С. 193-196.

8. Природноресурсове право України : навч. посіб. / за ред. І. І. Каракаша. К. : Істина, 2005. 376 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-179-4-27>

ЗАКОНОДАВЧІ ЗАХОДИ ЩОДО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РЕГУЛЮВАННЯ СКИДАННЯ ЗАБРУДНЮВАЛЬНИХ РЕЧОВИН

Уberman В. І.

*кандидат технічних наук, провідний науковий співробітник
лабораторії формування та регулювання якості вод
науково-дослідної установи*

«Український науково-дослідний інститут екологічних проблем»

Міндовкілля

м. Харків, Україна

Васьковець Л. А.

*кандидат біологічних наук, професор,
професор кафедри безпеки праці і навколишнього середовища*

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»

м. Харків, Україна

Правова регламентація скидання забруднювальних речовин (ЗР) у поверхневі води з техногенних джерел є одним з важливих та актуальних напрямів забезпечення якості вод та їх охорони. Доктринальними документами української екологічної політики [1] та нормативно-правовими актами (НПА) вищого рівня [2] передбачено заходи законотворчої та нормотворчої діяльності, спрямовані

на поліпшення якісного стану вод. До найбільш ефективних у цьому напрямі належить законодавче лімітування надходження ЗР з точкових джерел зворотної води. Водночас в Україні здійснюється програма апроксимації водного законодавства до екологічного законодавства ЄС, зокрема, інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом на основі екосистемного підходу [3]. Норми щодо регулювання скидання ЗР містяться в еколого-правовому підінституті регулювання скидання ЗР (РСЗР) екологічного законодавства ЄС та водного законодавства України відповідно. Порівняльне дослідження цих підінститутів, започатковане у [4], свідчить про їх принципові відмінності [5]. Достатньо повна імплементація вимог Директиви 2000/60/ЄС (ВРД) [6] та інших водних директив ЄС, вимагає глибинної зміни теперішньої парадигми водного законодавства України шляхом переходу від економічної (водогосподарської) спрямованості до екологічної (якість води та механізми її забезпечення). Найбільш доцільним наразі способом такої зміни шляхом доповнення було б створення спеціального Закону України «Про якість води водних об'єктів та її охорону». Аналог подібного законодавчого виокремлення проблем якості природних ресурсів існує в українському земельному законодавстві. Враховуючи складність і тривалість процесу законотворення та поки що недостатньо виявлений суспільний запит на згаданий закон, у даній роботі пропонується мінімальний обсяг змін до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» (ЗУПОНПС), Водного кодексу України (ВКУ) та релевантних НПА, за якими може здійснюватися законодавча реалізація європейського підінституту РСЗР із точкових джерел у поверхневій воді. Пропозиції ґрунтуються на попередньому порівняльному дослідженні еколого-правових механізмів європейського та українського РСЗР [5].

Законодавчі зміни, що пропонуються, полягають у наступному. У ч. 1 та у ч. 4 ст. 33 рамкового ЗУПОНПС [7] слід додати окремий вид нормативів *«стандарту якості довкілля для забруднюючих речовин»*.

Щодо норм-дефініцій. Ст. 1 Водного кодексу України (ВКУ) [9] вимагає змін наявних та визначення нових термінів з Директиви 2000/60/ЄС (ВРД) та її більш точного перекладу, з Directive 2008/105/ЄС (ДСЯД) [10] та з Директиви 2010/75/ЄС (ДПВ) [11]. Зміни стосуються базових понять *«забруднення»* та *«забруднююча речовина»*, які повинні збігатися з визначеннями у ст. 2(31)(33) ВРД. До нових в українському законодавстві визначень належать: 1) *«засоби регулювання викидів (скидів)»* (за ст. 2(41) ВРД) та *«зона змішування»* (за ст. 4 ДСЯД); 2) *«комбінований підхід»* (за ст. 2(36) та ст. 10 ВРД); 3) *«найкращі доступні техніки»* (за ст. 3(10) ДПВ); 4) *«небезпечні*

речовини», *«пріоритетні речовини»* (за ст. 2(29) та 2(30) ВРД), *«специфічні речовини забрудники»*, *«специфічні несинтетичні речовини забрудники»* та *«специфічні синтетичні речовини забрудники»* (за п. 1.1 Додатку V ВРД); 5) *«рівні викидів, пов'язані з найкращими доступними техніками»* (за ст. 3(13) ДПВ); 6) *«стандарт якості доквілля»* (за ст. 2(35) ВРД).

Щодо регуляторних норм. Зміни стосуються Розділів II, III та V ВКУ. У ст. 21¹ серед окремих груп ЗР слід зазначити *пріоритетні та деякі інші ЗР*. У назву глави 8 слід додати *регулювання скидання речовин*. У зміст ч. 1 ст. 35 до видів нормативів слід включити *стандарту якості доквілля та рівні скидання, пов'язані з найкращими доступними техніками*. Включити додаткові ст. 36¹ *«Стандарту якості доквілля»* та ст. 37¹ *«Рівні скидання, пов'язані з найкращими доступними техніками»*. Зробити зміни у ст. 38 щодо мети *«дотримання стандартів якості доквілля»*, визначення *«нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин відповідно до рівнів скидання, пов'язаних з найкращими доступними техніками, або за умови дотримання стандартів якості доквілля»* та регулювання при більш жорстких обмеженнях, ніж зазначені у ст. 37¹, через вимоги стандарту якості доквілля або поетапного досягнення екологічного нормативу якості води. У ч. 4 ст. 38 треба зробити згадку про *переліки ЗР, що нормуються*. Необхідним слід вважати включення додаткової ст. 38¹ стосовно *«Особливостей регулювання скидання пріоритетних речовин, для яких встановлено стандарту якості доквілля»*, де слід врахувати вимоги ст. 4 ДСД. Важливим є також включення додаткової ст. 38² щодо *«Регулювання скидання специфічних забруднювальних речовин»*, передбаченого у п. 1.1 Додатку V ВРД. Слід змінити ч. 1 та ч. 3 ст. 41 шляхом згадки про *«стандарту якості доквілля»*. У ч. 6 ст. 49 додати *«клопотання про потребу у призначенні зони змішування»*, опис характеристик цієї зони та її визначення, про поділення нормативів ГДС для *«пріоритетних та специфічних речовин»*. Ч. 1 та ч. 2 ст. 70 доповнити нормативами *«стандарту якості доквілля»*. У ч. 1 ст. 72 зазначити про впровадження *«найкращих доступних технік»* для зниження рівня мінералізації та про *«перелік найкращих доступних технік для зниження рівня мінералізації»*. Нарешті, до ч. 1 ст. 96 додати про необхідність передбачення *«найкращих доступних технік»*.

Задля реалізації зазначених змін у ЗУПОНПС та ВКУ пропонується розробити й затвердити нові або змінити чинні НПА органів державної влади.

1. *Кабінету Міністрів України*: Порядок розроблення нормативів гранично допустимого скидання та переліки забруднювальних речовин,

що нормуються. Перелік джерел зворотних вод, скидання забруднювальних речовин з яких не регулюється на основі комбінованого підходу. Порядок визначення та впровадження найкращих доступних технік й відповідні граничні значення скидання забруднювальних речовин. Перелік найкращих доступних технік для зниження рівня мінералізації шахтних, кар'єрних та рудникових вод.

2. *Центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища*: Порядок розроблення та затвердження стандартів якості доквілля пріоритетних, специфічних та деяких інших речовин, що скидаються у поверхневі водні об'єкти. Порядок встановлення зон змішування зворотної та поверхневої води, методичне забезпечення для визначення характеристик зон змішування. Критерії визначення та переліки специфічних забруднювальних речовин, що скидаються у річкових басейнах України. Про вимоги до дозволу на спеціальне водокористування у зв'язку із встановленням зон змішування зворотної та поверхневої води.

3. *Центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства*: Вимоги до посилення методів регулювання скидів забруднювальних речовин. Вимоги до клопотання про потребу у призначенні зони змішування зворотної та поверхневої води, до її опису, характеристик, схеми та методу визначення, розрахункового обґрунтування та заходів обмеження такої зони.

Отже, запропоновані зміни, які ґрунтуються на порівняльному аналітичному дослідженні, визначають найкоротший шлях імплементації в екологічне законодавство України європейського підінституту РСЗР із точкових джерел у поверхневі води. Зміни стосуються необхідних дефініцій і охоплюють увесь ланцюг еколого-правового регулювального впливу.

Література:

1. Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року (затв. Законом України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>.

2. Рішення РНБО України від 30 липня 2021 року «Про стан водних ресурсів України» (введено в дію Указом Президента України від 13 серпня 2021 року № 357/2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/357/2021#Text>.

3. Суєтнов Є. П. «Екосистемізація» об'єктів екологічного права в контексті впровадження та реалізації екосистемного підходу. *Проблеми законності*. 2020. Вип. 148. С. 132–151. DOI: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.148.193603>.

4. Уберман В. І., Васьковець Л. А. Поетапне наближення українського еколого-правового інституту якості вод та її регулювання до законодавства Європейського Союзу. Чап. in book: *Legislation of EU countries: history, shortcomings and prospects for the development* : Coll. monograph. Frankfurt (Oder) : Izdavnictva "Baltija Publishing", 2019. P. 334–354. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/304678851.pdf>.

5. Уберман В. І., Васьковець Л. А. Базові елементи структури правових механізмів регулювання скидання забруднювальних речовин у водному законодавстві ЄС та України. *Екологічне право*. 2021. № 3. (друкується).

6. Директива 2000/60/ЄС про встановлення рамок діяльності Співтовариства в галузі водної політики. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_962#Text.

7. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>.

9. Водний кодекс України. *Відомості ВР України*. 1995. № 24. Ст. 189. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

10. Directive 2008/105/EC on environmental quality standards in the field of water policy. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2008/105/oj>.

11. Директива 2010/75/ЄС про промислові викиди. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI%202010_75_%D0%84%D0%A1.pdf.